

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 15. ФЕБРУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплатата се шаље Крнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту пријмио да разашље овај лист.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНОГА ГЛУМЦА.

„Све је заман! Пусти ме! Ја не могу више проводити такав живот, као досад. Да на метере мерим и да се ценкам за новчић — то не могу! Нека то ради, ко хоће, али ја не могу, па не могу!“

„Али шта ће твој отац о теби да мисли, Лудвиче?“

„Мој је отац свилар, и ја га поштујем, али он мене не разуме!“

„Па твоја Каролина, драги пријатељу, која те тако силно љуби.“

„Та и ја њу љубим! Али за то што ме љуби, не може ми желити несрећу.“

„Па твоји пријатељи! Забава, шала, све ће нестати с тобом! Мани се тих планова, благосиљаћеш час, у ком си сам себе победио!“

„Збогом, Карло! Та не прави ми срце теже, него што је!“ и отрнувши се из пријатељевог загрђаја, изгуби се у мраку.

Карло гледаше за њим сузним очима, и оде на противну страну, да друговима прича, како стоји са Лудвиком.

То беше у Берлину године 1801.

Лудвик луташе још дugo по улицама, и врати се доцкан кући, где не беше баш најбоље дочекан, јер он имаћаше да сврши неки рачун, на који је био заборавио.

Проза, која га је из његових сањарија пробудила, дирнула га је немило. Он поче да сумња о његовом предузећу, и трудио се, да ради, али дух његов тежио је за нечим другим, и кад му је отац рачун прегледао, наће да је погрешан.

Отацочита Лудвiku добру буквицу и после вечере затвори га у собу.

Што досад младом човеку беше немогуће, учини сада то поступање његовог оца према њему.

Није потрајало дugo, он баци књиге на страну, угаси свећу, узме ограђач, и једним

скоком кроз прозор беше на улици пред очевом кућом. Колена му блецаху, он осећаше којнико је у том тренутку изгубио, али осећаше и то, да ће сад за њега одпочети нов живот — и он корачаше даље улицом, која беше већ сасма пуста. У виљемовој улици баци још један тужан поглед на Каролинин прозор. И ту су сви у спу лежали, све беше мрачно. Небо је било густим црним облаћима навучено, као и Лудвикова будућност. Хоће ли му се накнадити, шта је за љубав вештини учинио?

Замишљен остави Берлин, путујући својој новој мети, и ми га на брзо налазимо у Наумбургу.

Друштво неко под управом неког Ланга даваше баш тада у том месту представе.

Дознавши то Лудвик, оде на галерију. Чисто и не дисаше, тако је пажљиво пратио представу. Оде и други и трећи пут у позориште, али сад му већ и новац беше при измаку.

Једног јутра стаде пред управитељевим становом млад човек, средње величине, и гледаше бојазљиво горе на прозоре. Једном се охрабри, отвори врата, — и он стајаше пред старим, добрым Грекеом, који беше шаптач у Ланговом друштву. Бојазљиво рече Лудвик, да би желео са г. управитељем говорити, и да жели у друштво му ступити. Греке му не даваше баш много наде, али опет радо пријави странца своме управитељу, који је баш добре воље био и Лудвика одмах прими.

Лудвикова спољашњост учини добар утисак на управитеља, и узвини мало бурмута, запита га:

„Но, а где смо до сад представљали и шта?“

То штитање доведе напега новајлију у забуну, јер он сад хтеде први пут на позорницу да ступи, и за то му остале одговором дужан, али му прташе ватрену своју тежњу за глумачком вештином, и о његовој вољи к позоришту, које Ланга

није баш тако задовољило, али га опет прими на пробу са месечном платом од неколико талира.

Лудвик Херцберг, од радости опојен, остави управитељеву собу.

Херцберг беше пресретан, кад му у јутру позоришни послужитељ донесе прву улогу, улогу гласоноче из „Невесте од Месине“.

Лудвик је марљив и са таком ватром учио, као да је имао насловну улогу. Он беше сам собом задовољан и обећаваше себи златне брегове. Али његова представа не испаде добро, јер скоро се није глумац тако дрвено владао, као Лудвик. Глумци и глумице исмејавали су га на глас, само стари Греке беше једини, који је из сажаљења храбрио младог човека. И публика не беше са Лудвиком задовољна, за то му Ланге даде још неколико мањих улога, али он је све страшљивије ступао на позорницу, а и публика је све незадовољнија с њиме бивала, и он се више пута у призорима збуњивао.

Ланге се расрди и одкаже му.

Лудвiku дође то као гром из ведра неба. Он је сам увидео своју погрешку, али у себи осећаше чист плам, којим је горео за вештином.

Ту жалосну вест донео је стари Греке, који му саветоваше, да напишe писмо управитељу, па да га моли, јер управитељ није баш тако строг човек: може бити да ће га натраг примити.

Херцберг напише неколико редака и зрака наде паде на његову душу, јер за кратко време после тога буде к Лангу позван.

Али горка превара чекаше сиромашног Лудвика.

Управитељ га прими, истина, лепо, али му изјави, да би му радо помагао, па га за то понуди да улоге пише.

Лудвiku дођоше скоро сузе на очи, али његов положај беше такав, да није могао понуде одбити, а и хтео је, да у својој намери даље корача, па ма под коју цену.

И тако добије комад да из њега изписује улоге.

Перо не може описати Лудвиков бол, кад мораде вршити најмањи посао у позоришту, где је мислио наћи своју срећу.

На позорници, за коју је све дао, што је младом човеку мило и драго, исмејан бити од људи, који су испод његове духовне величине стајали!

И тако заслуживаше преварени Лудвик толико колико је много да се не гладује, а мало да се може живети.

Он је делио с друштвом сваку добру и злу срећу, док не дођоше у варошицу Џајц, где су разумнију публику нашли, па су наутили да дају боље комаде.

Ту добије Херцберг генијалног али доста дебelog „Тела“ од Шилера, да улоге из њега испише. То му је много послала задавало, али он је то радо чинио, јер свака му је улога разпламтила његову фантазију, и он би често при писању уздануо: „Ко ће то представљати?“

Једва би готов. Управитељ похвали његову журбу, и одмах стаде улоге подељивати, које је Херцберг глумцима разнео. (Наставиће се.)

ЖИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Ловудска спротица“. Позоришна пјара у 2 раздела а 4 чина, написала Шарлота Бирх-Пфајферова, превео А. Мандровић.

У уторак 6. фебруара о. г. дошла је била на ред Бирх-Пфајферкина „Ловудска спротица“, која се на нашој позорици већ подобро одомаћила. Важније улоге биле су при овом приказу додељене појам репрезентантима. Цену Јеврову је онога пута давала гра С. Максимовића, а Рочестра г. Ружић. Као с једне стране имали прилике видити до сад „Ловудску спротицу“ на нашој позорници, како даље за нас у неку руку овај приказ беше новина, како смо так с друге стране уверени, да је Бирх-Пфајферкина маза Цена и сувише претензијна, јер не ће лако да се сложи са поле шлендијанским приказом, него хоће, да јој ре-

презентанткиња сваку ћуд њену — а тиме ју је Бирх-Пфајферка обилато одарила — темељно простудира, да на упознање и решавање загонетне јој природе подобро „столицу угреје“, — како све то знајосмо, то смо — искрено признајемо — доста радознало ишчекивали у првој линији Цену граје Максимовиће, а у другој то, да се уверимо, је ли оправдано, што се „Ловудска спротица“ код нас одомаћила, је ли на име кадар приказ комада у целини задовољиши ону претензијност, којом је Цена своју околину — међу првима Рочестра — окужила. Радозналост наша у другој линији, т. ј. она, која се тицала приказа комада у целини, није имала баш толику димензију, колико она прва; јер ми смо имали прилике уверити се, да се наше народно позориште лаћа и мало замашнијих задатака, него што је „Ловудска спротица“, па их је кадро достојно и избршити. У тој другој на-

шој радозналости беше позамашна доза јаког поверења у снагу наших глумаца, које нас збиља и није омануло, те нас казвило, доказавши нам, да дадосмо за тај пар владу над собом неоснованом песимизму. Радозналост у првој линији — на име пишчивање Џене гђе Максимовиће — беше у нас већ јача, али томе опет није био крив никакав песимизам, него једна врло пријатна успомена, која је у нама оживила усљед гласа, да ће се давати „Ловудска спротица“.

Успомена та однеће нас за једно четири године на-траг. Беше то велике недеље године 1875. у умилном Пензијонопољу, у дивној престоници војводине Штајарске, у Грацу. По угловима на улицама јављају широки плакати, да ће на варошком позоришту као гост боравити призната глумица са бечког дворског позоришта, а новине доносе лест, да ће се публица градачкој приказати као „Цврчак“, да ће симпатију и признање публике гледати да стече и одржи као „Ловудска спротица“, а да ће се од публике оправстити у три мање улоге. Та призната глумица не беше нико други, до наша земљакиња, Марија или (како се у туђини — коме и чему за љубав? — покрст) Прма Јеленска, која је своје ускршње ферије те године на то била употребила, да бане мало у Грацу, те да пред градачком публиком, за коју се не вели лажно, да уметност матерински грли, оправда глас о својим способностима, о своме необичном дару. „Цврчак“ је већ одужила, а публику њиме себи задужила, ал' ето је другог вечера као „Џене“. Завеса се дигла, на позорници за подобру паузу нигде „живе душе“, — живе, велим, јер живописац не могаше у слику ујака Рида удануту живу душу, — пауза та нешто се отегла, али ће се надокнадити; она само беше магнет, који привуче пажњу свију. У тај мах се из куга једног промоли бледолика глава. Из те главе пар суморних очију бојажљивим, но хитрим и нестрпељивим погледом пређе преко позорнице. Из погледа нестаде на мах бојазни, она уступи место свечаној мирној — очи се увериле, да је ове „воздух чист“. За тили час се указа и носилаца бледолике главе; лаким кораком иђе к салику, застаде. У очима се опет указа онј израз бојазни и стрепње. Опет очи прелетише преко собе, опет се у њих усели свечана мирноја, која их сада привеза за салик. У свечану мирноју помеша се и израз задовољства, да, усхићења: јадно, гоњено спроче оданујо је; дошло је до салика, клекло је пред-а-њ, те је, на њему наслаканом негда хранопоју и бранопоју свом, узносу, па ипак мирно, отворило раскрвављено срце своје, ојаћену душу своју. Па како се то спроче јадало! Сини су га терети тиштали, муке, што их је трпило од својих гонилaca, беху превелике. Да се достојно на њих потужи, морало би спроче на мучиоце своје наваљати читав брег прекора, тужбе и роптања. Но то би значило, по-којном добром „ујаку Риду“ горчите никој душе, кад би му се баш тај дан изрекло, шта му љубимче пати. Спроче је за тај пар запоставило своје јаде, те га је понајећма тиштала у тај мах увреда, коју његови мучиоци нанеше ујак-Ридовој души, забацујући успомену на њега и не поштујући свечаног му дана. Речима, што их Бирх-Пфајферка Џени у уста меће, дала је Јеленска свом појавом својом, сваким гестом, а нарочито оним речитим изразом у очима, томе јасном огледалу душе, правог значаја, да, увећала је вредност њихову. Па очи су и на даље у својој важној фуни-

цији остale. Како су радосно засветлиле, кад је спроче дошло до душевне ране, коју је дуготрајном душевном глађу морало искупити, како ли су речито исказале бол, што му се та рана при првом залогају оте, а како ли тек знадеше те очи, у којих до сад само беше бојазни, стрепње, мирноје, бола, засевнути необичним жаром, како отворише сву унутарњост спрочета, те показаше, да ни најизабраније тортуре, којима су Ридови спроче трактирали, не беху ка-дре у спрочета избрисати понос и уверење у своја човечанска права — као да је само тим очима ово спроче знало се одбранити, да га разуздано Ридовичино мезимче не злостави. Па тако је то конзервативно даље ишло, док није кулминацију своју достигло у призору, где спроче, по што се са резигнацијом предало Блекхорсту, са себе скида љате, што их је Ридовица на ње набадила. Најпре мирно и озбиљно правдање саме себе, за тим излив уверење душе, погаженог поноса, па најпосле онај опроштај, каквим се само тако гоњено спроче праштати може од оне, која га је иза толике мржње и гоњења последњим чипом својим уништити желила, све то беше у Јеленске hors de concours. У том монологу — који својом дуготрајношћу и садржајем показује, да је фабрикат „ефекташерке“ Бирх-Пфајферке — изазле су се код овог спрочета речи неданишће, те су расле под утиливом драматске снаге женијалне репрезентанткиње. Почекат том монологу беше тихо, мирно ромињање кише, а свршетак бујица, која се као поплава излила на грешну ве-роломницу. Још један уздах из дубине душе, који као да скиде спињ терет са спрочета, још један речити поглед, пун блаженства, који доказа, да је разглашени ловудски завод за ово спроче елдорадо спрам досадањег пребивалишта — још то, па спрочета са позорнице нестаде, али тако, како ће се још по неколико пута узастопице вратити; јер је бујица са позорнице изазвала и бујицу у гледалишту.

(Срдиће се.)

* (Љубица Зорићева.) С тугом у срцу бележимо, да се и опет умалио број нашег и онако сувише маленог позоришног женског подмлатка. Љубица Зорићева, та даровита млада глумица, удала се ономадне за овдашњег младог и вредног трговца г. Кузмана Дабижића. Удадбом својом престала је уједно бити свећеница у храму талијном на жалост свију позоришних пријатеља, који су се од ње многоме надали. Рођена тако рећи на даскама, што свет значе, била је на позорници са свим као да је код своје куће. То јој је приномогло, да је могла из дана у дан лепо напредовати у глумачкој вештини. Да је остала и даље у нашем позоришту, стекли бисмо у њој вешту глумицу, нарочито за живе и несташне улоге, за које је и велика дара и јаке воље имала. Осим других врлина, потребних за глумачку уметност, имала је и добар глас, чист со-пран, па је умела и лепо невати. Тај губитак не ћемо моћи тако лако накнадити. Ми јој од срца желимо, да јој на новој стази живота цветају саме руже, па нам је само то јао, што изненадна уадба њезина није допустила, да јој управа да прилике, да у којој улози својој изађе на позорницу, па да се опрости од овдашње публике, која се њеном очевидном напредованују увек искрено радовала

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

24. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 15. ФЕБРУАРА 1879.

Први пут:

НАШИ РОБОВИ.

Позоришна игра у 5 чинова, од Сахер-Мазоха, превео Сава Петровић.

О С О В Е:

Бароница Фаустина Левенбергова	С. Максимовићка.
Гроф Каљцов	Марковић.
Саломон, банкар, земаљски заступник	Рајковић.
Јудита, њени му	М. Рајковићка.
Хазе, одветник, земаљски заступник	Јовановић.
Фани, жена му	Ј. Поповићева.
Маргарита, сестра му	*
Хорн, уредник „Напретка“	Лукић.
Шфотенхауер, творничар, земаљски заступник	Зорић.
Ханibal Молвиц, племић	Добриновић.
Бернард, лекар	Десимировић.
Мадлена, певачица	Л. Хаџићева.
Павао Урбан	Ружић.
Ана, собарица бароничина	Б. Хаџићева.
Слагарски шегрт	Рајчевић.

Слуга. — Збива се у немачкој престоници.

У суботу 17. фебруара: „Максим Црнојевић“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Л. Костића, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Умолявавају се поштовани претплатници, да би први а сада већ и други део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после по дне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.